

گروه مطالعاتی جامعه‌شناسی تشیع
با همکاری انجمن علمی دانشجویی جامعه‌شناسی

نشست علمی

موسسات حوزوی و جامعه‌شناسی تشیع

دوشنبه ۳ اردیبهشت ۱۳۹۷

ساعت ۱۷ تا ۱۹

تالار شریعتی

دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران

درباره‌ی این نشست

پس از پیروزی انقلاب اسلامی، به تدریج مجموعه‌ای از موسسات حوزوی، به حوزه علوم اجتماعی ورود پیدا کرده و آثاری را در حوزه تشیع با رویکردهای اجتماعی منتشر کرده‌اند. علاوه بر آن در سالهای اخیر، برخی موسسات آموزشی مبادرت به تاسیس رشته‌هایی برای مطالعه تشیع با رویکردهای اجتماعی نموده‌اند و در مقاطع مختلف تحصیلی در این رشته‌ها دانشجویی می‌پذیرند. یکی از نقاط اهمیت این موسسات تلاشی است که برای عبور از تقابل میان دین و علم انجام داده و ادعا می‌کنند از روش‌های جامعه‌شناسانه برای مطالعه جامعه شیعیان استفاده می‌کنند. متأسفانه در سال‌های اخیر گفت و گوی چندانی میان بنیان‌گذاران این موسسات و نویسندگان کتب منتشر شده توسط آنها با پژوهشگران این حوزه در دانشگاه‌های کشور برقرار نشده و ابعاد مختلف پژوهش‌های این موسسات مورد بررسی قرار نگرفته است. جلسه حاضر با هدف آغاز گفت‌وگویی میان پژوهشگران مختلف حوزه "جامعه‌شناسی تشیع" در حوزه و دانشگاه برگزار می‌شود تا بتواند به نوبه خود گامی برای غنای بیشتر این حوزه مطالعاتی باشد.

درباره‌ی گروه مطالعاتی جامعه‌شناسی تشیع

گروه مطالعاتی جامعه‌شناسی تشیع، متشکل از جمعی از دانش‌آموختگان و پژوهشگران علوم اجتماعی است که حوزه‌ی پژوهشی آنها، دین و مشخصاً تشیع است. این گروه بر اساس دغدغه‌ی مشترک اعضای آن مبنی بر کم‌رنگ بودن رویکرد جامعه‌شناختی به تشیع، در جامعه‌شناسی ایران در سال ۱۳۹۰ شکل گرفت و ضرورت اتخاذ رویکرد اجتماعی برای مطالعه دین جامعه خود را فلسفه‌ی تاسیس خود قرار داد. بر این اساس، هدف این گروه، معرفی پژوهش‌های اجتماعی در حوزه‌های مختلف مربوط به جامعه‌شناسی تشیع است و از آثاری که در این حوزه تولید شده‌اند، برای معرفی و بحث و نقد استقبال می‌کند.

درباره سخنرانان

حمید پارسانیا

عضو هیئت علمی گروه جامعه‌شناسی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران، عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی و مدرس دانشگاه باقرالعلوم قم. حجت‌الاسلام پارسانیا در سالهای اخیر مباحث متعددی را در حوزه نسبت علم و دین و شرایط امکان اسلامی‌سازی علوم مطرح نموده‌اند. "جامعه‌شناسی معرفت و علم" و "جهان‌های اجتماعی" از جمله آثار منتشر شده آثار ایشان در سال‌های اخیراند.

محمود تقی‌زاده داوری

رئیس موسسه شیعه‌شناسی و مدیر گروه شیعه‌شناسی دانشگاه قم، بهره‌مند از تحصیلات حوزوی و دانشگاهی و صاحب مجموعه قابل توجهی از تالیفات در حوزه شیعه‌شناسی که برخی با رویکرد اجتماعی به رشته تحریر در آمده‌اند. "شکل‌گیری سازمان روحانیت شیعه" و "سیری در اندیشه‌های اجتماعی مسلمین" از آن جمله‌اند.

سارا شریعتی

استاد جامعه‌شناسی در دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران و سرپرست گروه مطالعاتی جامعه‌شناسی تشیع. ایشان در دهه اخیر، پایان‌نامه‌های فراوانی را در مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری در موضوعات مختلف مرتبط با "جامعه‌شناسی تشیع"، راهنمایی کرده‌اند و با تدریس "جامعه‌شناسی دین" در دانشگاه‌های مختلف، به تربیت نسلی از پژوهشگران جوان همت گذارده‌اند که برخی از آنها اکنون نیز به پژوهش در این حوزه مشغول‌اند.

کمال رضوی

دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی دانشگاه شهید بهشتی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد ایشان در دانشگاه تهران با عنوان "روحانیت شیعه: از نهاد تا گروه منزلتی" که زیر نظر دکتر سارا شریعتی نوشته شده، اکنون مراحل انتشار را طی می‌کند.

کتابشناسی انتقادی جامعه‌شناسی تشیع
سارا شریعتی و دیگران
انتشارات نگاه معاصر-۱۳۹۶

این کتاب، محصول فعالیت جمعی پنجساله گروه مطالعاتی جامعه‌شناسی تشیع با راهبری علمی دکتر سارا شریعتی است. در این کتاب نود و هفت اثر که با رویکرد اجتماعی به بررسی تشیع پرداخته‌اند، مورد نقد و تحلیل قرار گرفته‌اند.

در نگارش این کتاب، ۱۶ نفر از اعضای گروه مطالعاتی به همراه سه نویسنده میهمان مشارکت داشته‌اند. کتاب در نه فصل تدوین شده است که منطبق بر نه حوزه پژوهشی ذیل حوزه مطالعاتی جامعه‌شناسی تشیع است: عدالت و امامت، تاریخ اجتماعی تشیع، روحانیت و مرجعیت، سیاست و قدرت، هنر، ادبیات و فرهنگ، مناسک (اعیاد و عزاداری‌ها)، عرفان و تصوف، اماکن مذهبی و زیارت و انتظار و مهدویت.

لازم به ذکر است که "پروژه کتابشناسی جامعه‌شناسی تشیع" بدون استفاده از هیچگونه حمایت مالی نهادها یا

مراکز تحقیقاتی دولتی یا غیردولتی و صرفاً با مشارکت داوطلبانه اعضای گروه مطالعاتی با راهبری علمی دکتر سارا شریعتی تدوین شده است.

طلبه زیستن
مهدی سلیمانیه
انتشارات نگاه معاصر-۱۳۹۲

این اثر با زیر عنوان "پژوهشی مقدماتی در سنخ‌شناسی جامعه‌شناختی زیست طلبگی" و با مقدمه دکتر سارا شریعتی در باب "طلبگی: یک نظام جامع؟ (جامعیت یا تخصص)" در سه فصل منتشر شده است. فصل اول "کلیات"، فصل دوم "ویژگی‌های جامعه‌شناختی

نمونه نوعی محصل علوم دینی" و فصل سوم "جمع‌بندی و نتیجه‌گیری" نام دارد. نویسنده پس از حضور در میدان و انجام مجموعه‌ای از مصاحبه‌های کیفی، در نهایت طیفی را به مخاطب عرضه می‌کند که یکسر آن طلاب سنت‌گرا و سر دیگر آن طلاب نوگرا قرار دارند.

نشست‌های برگزار شده

گروه جامعه‌شناسی تشیع در ۷ سال گذشته جلسات و سمینارهای مختلفی را در دانشگاه‌های نقاط مختلف کشور، با هدف دامن زدن به بحث در این حوزه برگزار کرده است. نقد و بررسی کتب منتشر شده در حوزه جامعه‌شناسی تشیع، "معرفی چپستی، محدودیت‌ها و حوزه‌های جامعه‌شناسی تشیع" و همچنین "بحث در موضوعات مختلف مرتبط با جامعه‌شناسی تشیع" سه محور اصلی برگزاری این جلسات بوده است.

مقدمه‌ای بر مواجهه با علوم اجتماعی در متن سنت‌های شیعی
آرمان ذاکری
انتشارات نگاه معاصر-۱۳۹۲

این اثر که به مطالعه نسبت اسلام و علوم اجتماعی در سه سنت فکری "فلسفی"، "تفکیک" و "روشنفکری دینی" معاصر اختصاص یافته، حکم مقدمه‌ای ضروری برای ورود به مباحث جامعه‌شناسی تشیع را داشته است. مقدمه مفصل دکتر سارا شریعتی بر این کتاب با عنوان

"در معنا و محدودیت‌های جامعه‌شناسی تشیع" این موضوع را تایید می‌کند. کتاب در شش فصل تنظیم شده است. "برخی مباحث مقدماتی"، "مفاهیم بنیادی"، "علامه حکیمی و ضرورت حدگذاری در علم و فلسفه"، "آیت‌الله جوادی آملی و ضرورت اسلامی‌سازی علوم"، "دکتر علی شریعتی و علوم انسانی به مثابه روش" و "پارهای تاملات نهایی" عنوان فصول این اثر هستند. تکثر سنت‌های اسلامی در مواجهه با علوم اجتماعی و وجود سه نسبت سازگاری (علی شریعتی)، ناسازگاری (جوادی آملی) و تفکیک (محمدرضا حکیمی) میان اسلام و علوم اجتماعی یافته محوری این پژوهش است.